

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 122 (2009)

Buchbesprechung: Von der Mumma Romontscha zum Retortenbaby Rumantsch
Grischun : la lingua rumantscha e ses mitus [Renata Coray]
Autor: Badilatti, Valeria Martina

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Renata Coray: *Von der Mumma Romontscha zum Retortenbaby Rumantsch Grischun*

La lingua rumantscha e ses mitus

Valeria Martina Badilatti

La lingua è a medem temp med d'expressiun sco era factur da grond'influenza per il pensar da l'uman e sia percepziun dal mund. Perquai lube-scha l'analisa da discurs da chapir pli levamain ideologias e construcziuns d'identitad. Da questa basa teoretica socio-constructivista è era partida Renata Coray. Sa basond sin il fatg che plets n'èn betg neutrals ha ella empruvà dad encleger co ed en tge situaziuns che ils Rumantschs s'expri-man davart lur lingua. Il cudesch *Von der Mumma Romontscha zum Re-tortenbaby Rumantsch Grischun*, cumparì la fin da l'onn 2008 tar l'editur «Verlag Bündner Monatsblatt» sco versiun elavurada d'ina dissertaziun admissa durant il semester d'enviern 2006/2007 a l'Universitad da Turitg tals professers Clà Riatsch e Georg Bossong, preschenta in'analisa dal di-scurs sur da la tgira dal rumantsch. Che quest discurs implitgescha er debattas politicas è evident. L'autura analysescha il svilup da mitus ed ideologias en il discurs metalinguistic dal moviment rumantsch – persva-siuns ed ideas derasadas che nus pudain era chattar en autras gruppas lin-guisticas minoritaras.

Il cudesch è repartì en sis parts e permetta ina lectura bain structurada e guidada. Dad ina prima part teoretica e metodologica passan ins al context socio-istoric. Suenter segua la part principala che cuntogna in'analisa minuziusa davart ils mitus linguistics rumantschs, q. v. d. davart las mun-tadas extraordinarias ch'ins attribuescha a la lingua materna a partir dal 19avel tschientaner fin al 1981. Cun quest'analisa è era colliada la quarta part, l'analisa dals mitus linguistics en connex cun il rumantsch grischun dapi il 1982. La fin dal cudesch preschenta ina vista generala sur da la pur-tada dals resultats.

Il topos da «la mumma romontscha» è probabel enconuscent a la gronda part dals Rumantschs. Ins scuntra el tranter auter en l'enconuscenta poesia da Giachen Caspar Muoth *Al pievel romonsch*:

Stai si, Giadina!
Stai si de Sut e Sursilvan!
Tegn car adina
Tiu plaid roman!
La mumma plonscha, audas ti!
Vilenta quella buca pli!
[...]
(Muoth 1887:358, V. 41-46)

Tge signifitga quai dentant sche la lingua vegn tuttenina cumparegliada cun ina mamma u lura cun ina clav, cun in remedi, cun in pair electric u cun ina planta? Renata Coray demussa en maniera fitg detagliada e sa fundond sin in vast corpus dad exempels or da las revistas rumantschas *Annalas* ed *Igl Ischi*, da la pressa grischuna e da documents politics uffizials, che il discurs metalinguistic rumantsch fa savens diever da figuras retoricass sco metafras, cumparegliazziuns, locuzziuns stereotipisadas e figuras argumentativas. Uschè vegnan illustrads differents purtrets che han sustegnì e sustegnan il discurs ed er il cumbat per il rumantsch (e per il rumantsch grischun) a partir dal 1886 fin dal 2007. L'autura tira er endament che il giavisch d'avair ina lingua rumantscha unitara n'è betg naschì dal 1982 cun l'iniziaziun dal rumantsch grischun, ma gia bler pli baud. Gia vers la fin dal 18avel tschientaner s'occupava glied scolada da quest tema. Renata Coray menziuna era problems che «la fusiun», «l'interrumantsch» e «l'avischinaziun», han stgaffi. Tge far sche differenzas tranter ils idioms, sco per exempel «Banca nazionala» e «Banca naziunala» u «allarm» ed «alarm», paran dad esser insuperablas (Coray 2008:125)?

Entant che l'istoriografia dal rumantsch grischun ha surtut preschentà vuschs a favur da la nova lingua da scrittira lascha Renata Coray apparair tant vuschs affirmativas sco era vuschs criticass. Sia lavur n'è dentant betg polemica, ma demussa en maniera equilibrada il problem da l'acceptanza dal rumantsch grischun. Per ils Rumantschs han lur idioms en emprima lingia ina funcziun emozionala, identitara e simbolica. Bleras funcziuns instrumentalas vegnan entant surpigliadas da la lingua dominante, dal tudestg. Che il rumantsch grischun possia obtegnair questa funcziun instrumentala-funziunala ordaifer in champ limità è tenor l'analisa da Renata Coray pauc probabel.

Il fatg che l'autura porscha in'invista fitg precisa en il discurs metalinguistic rumantsch garantessa ina lectura interessanta, tant per scienziads sco er per in public pli vast. Mintga lectur che s'interessescha per il rumantsch, per debattas linguisticas, per minoranzas, per la situaziun da la lingua en il chantun Grischun vegn a ses quint – era cun leger be singuls chapitels dal cudesch.

Cun si'analisa davart la standardisaziun ed il mantegniment da la lingua rumantscha cuntinuescha Renata Coray il discurs scientific tradiziunal sco era il discurs brisant actual. Quai che n'è però anc mai stà perscrutà èn las ideologias linguisticas e politics en il discurs sur dal rumantsch a maun da figuras retoricass e strategias argumentativas. La valur e la bellezza dal cudesch è ch'el demussa la vivacità ed emozionalità da la lingua tras in'entira paletta da differents motivs figurativs che sa chattan en il discurs metalinguistic rumantsch dapi passa 100 onns. Il lectur vegn confruntà cun in'enorma variaziun da purtrets persunifitgonts, da purtrets da guerra,

da plantas, da purtrets tecnicos, architectonics e.a. che mintgin dovra da temp en temp era en sias atgnas conversaziuns. La lingua persunifitgada po daventar mamma, ma er pazient, victima u moribund. En connex cun il rumantsch grischun che ha chaschunà ina nova conjunctura da metafras ed auters maletgs linguistics po la lingua figurar sco novnaschì u alura sco bastard. Tut tenor sche ils aderents u ils adversaris piglian il pled survegnan ils maletgs ina connotaziun positiva u negativa.

A la fin vegn il lectur a savair che purtrets morals ed emoziunals sco quel da la mamma han actualmain fatg pli e pli plaz a purtrets tecnicos ed economics sco per exempel a quel dad in robot. Quests ed auters resultats èn tschert da purtada per la retschertga davart il moviment da la tgira da la lingua rumantscha. Els animeschan era ulteriuras retschertgas: tgi sa tge svilup che la mamma e ses *baby* vegnan anc a far?

Bibliografia

CORAY, RENATA

2008 *Von der Mumma Romantscha zum Retortenbaby Rumantsch Grischun, Rätoromanische Sprachmythen*, Chur, Verlag Bündner Monatsblatt

MUOTH, GIACHEN CASPAR

1887 *Al pievel romonsch*, in: *Annalas* 2, 1887:358

